

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет гуманітарної та економічної освіти
Кафедра психології**

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ПСИХОЛОГІЯ ТРАВМУЮЧИХ СИТУАЦІЙ

**підготовки здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти**

**спеціальності 053 Психологія
за освітньо-професійною програмою Психологія
мова навчання українська**

Розробник: Сергєєва Інесса Вікторівна – кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології

Рецензенти:

Шайда Н.П. – кандидат психологічних наук, завідувач кафедри загальної
психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Степаненко Л.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Силабус розглянуто і схвалено на засіданні кафедри психології
Протокол № 12 від «27» червня 2022 р.

Завідувач кафедри – кандидат психологічних наук, професор Мелоян А.Е.

Затверджено та рекомендовано до впровадження
вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»
“27” червня 2022 р.
протокол № 9

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПСИХОЛОГІЯ ТРАВМУЮЧИХ СИТУАЦІЙ

Кількість кредитів	3
Рік підготовки, семестр	1 2
Компонент освітньої програми	обов'язковий
Викладач	Сергеева І.В – доцент кафедри психології, кандидат психологічних наук, доцент
Контактна інформація	inessa.sergeeva@ukr.net
Консультації	кожну середу місяця, 14.00 – 15.00.
Анотація навчальної дисципліни	<p><i>об'єкт вивчення</i> – психологічні закономірності переживання травмуючих ситуацій.</p> <p><i>предмет вивчення</i> – специфічні ознаки психотравмуючої ситуації, їх типології; основні психологічні теорії щодо психотравмуючих ситуацій; принципи психологічної допомоги людині в травмуючих ситуаціях різних типів.</p>
Опис навчальної дисципліни	<p><i>Метою вивчення</i> навчальної дисципліни «Психологія травмуючих ситуацій» є: ознайомлення здобувачів із психологічними механізмами дії травмуючої ситуації на особистість і її поведінку та особливостями психологічної допомоги клієнтам, що пережили травмуючу ситуацію.</p> <p>В результаті освоєння дисципліни у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:</p> <p style="text-align: center;"><i>Загальні компетентності (ЗК)</i></p> <p>ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>ЗК 6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p> <p>ЗК 7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p> <p>ЗК 11. Здатність застосовувати softskills-навички в практичних ситуаціях.</p> <p style="text-align: center;"><i>Спеціальні компетентності (СК)</i></p> <p>СК 1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.</p> <p>СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.</p>

СК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

Ключові слова: психотравмуюча ситуація, психічна травма, психологічна травма, травма втрати, криза, екстремальні ситуації, стрес, стресова реакція, гостра стресова реакція, гострий стресовий розлад, посттравматичний стресовий розлад, психологічна допомога.

Очікувані результати навчання.

ПРН 1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПРН 2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПРН 4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій .

ПРН 8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПРН 9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПРН 16. Забезпечувати психологічну допомогу, психологічний супровід засобами різних видів психологічної практики.

ПРН 17. Використовувати мовний потенціал в умовах надання психологічної допомоги, формувати власний стиль професійного спілкування.

ПРН 18. Розробляти програми психологічної допомоги (тренінг, психотерапія, консультування, тощо) для роботи у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

Матеріали та ресурси:

1) Рекомендована література:

1. Климчук В.О. Психологія посттравматичного зростання : монографія. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 125 с. URL: <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/klymchuk-mono-2020.pdf>

2. Магдисюк Л. І., Федоренко Р.П. Медико-психологічне консультування : навч.- метод. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 332 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/18737/1/med_psy

[hol_kons.pdf](#)

3. Мороз Р.А. Психологія травмуючих ситуацій : навчально-методичний посібник / Миколаїв: Іліон, 2018. – 298 с.

4. Невидимі наслідки війни. Як розпізнати? Як спілкуватися? Як допомогти подолати? Довідник для широкого кола фахівців / К. Возніцина, Л. Литвиненко. Київ, 2020. 192 с. URL: <https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/Nevidimi-naslidki-vii--ni.pdf>

5. Психологічна допомога в клініці : навч.-метод. посіб. / Федоренко Р.П., Хлівна О.М., Дучимінська Т.І., Л.І. Магдисюк, Борцевич С.В.. – Луцьк : Вежа-Друк, 2018. – 224 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/18827/1/psychol_dop_klin.pdf

6. Психологія екстремальності та психопрофілактика психічної травми й суїцидальних намірів : навч.-метод. посіб. / Л. І. Магдисюк, Р. П. Федоренко, А. П. Мельник, О. М. Хлівна, Т. І. Дучимінська. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 236 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/18831/1/psychol_extrem.pdf

7. Соціально–психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій : практичний посібник / [Т. М. Титаренко, М. С. Дворник, В. О. Климчук та ін.] ; за наук. ред. Т. М. Титаренко / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. 220с. URL: <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/Практ.посіб.-2019-Соц.-психол.технології-відновлення-особистості-за-ред.Т.М.Титаренко.pdf>

8. Толкунова І.В., Гринь О.Р., Смоляр І.І., Голець О.В. Психологія здоров'я людини /за ред. І.В.Толкунової.-Київ: 2018. 156 с. URL: https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/22315/1/Толкунова_Психологія%20здоров%27я.pdf

2) *Платформи та сервіси дистанційного навчання:*
Moodle Дистанційний курс «Психологія травмуючих ситуацій»

(<http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/course/view.php?id=601>)

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Міжнародний науково-практичний журнал «Психіатрія, неврологія та медична психологія». URL: <http://psychiatry-neurology.org/ru/archive/>

	<p>2. Науковий журнал «Проблеми екстремальної та кризової психології». URL: http://dcpp.nuczu.edu.ua/uk/arkhivpubl.html</p> <p>3. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського URL: http://nbuv.gov.ua</p> <p>4. Національна парламентська бібліотека України. URL: http://nplu.kiev.ua</p> <p>5. Підручники для студентів. URL: http://westudents.com.ua/predmet/25-psiholog%D1%96ya.html</p> <p>6. Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психічної культури. URL: http://psylib.org.ua/index.html</p> <p>7. Психологічний словник. URL: http://psychologiya.com.ua/psixologicheskij-slovar.html</p> <p>8. Публічна бібліотека імені Лесі Українки (Київ). URL: http://lucl.lucl.kiev.ua</p> <p>9. Сайт асоціації ресурсної психології та психотерапії. URL: https://arpp.com.ua/about-us/</p> <p>10. Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи URL: https://www.facebook.com/UNMCPPSR</p> <p>11. Українські підручники он-лайн. URL: https://pidru4niki.com/psihologiya/</p> <p>12. Центр психічного здоров'я та психосоціального супроводу НаУКМА. Корисні матеріали. URL: https://www.ukma.edu.ua/index.php/science/tsentri-ta-laboratoriji/cmhpss/korysni-materialy</p> <p><i>Необхідне обладнання:</i> комп'ютер (ноутбук), мультимедійний проектор, фліпчарт, ватмани, маркери.</p>
<p>Теми</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психологічна травма 2. Поняття та види травмуючих ситуацій 3. Переживання психотравмуючої ситуації 4. Особливості психологічного стресу 5. Психологічні реакції людини на травмуючі події життя 6. Екстремальні ситуації як особливий клас критичних життєвих ситуацій.

<p>Методичні поради для викладачів «Як навчати?»</p>	<p><i>Методи навчання:</i> Словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо); практичний метод (практичні заняття – проведення дискусій, бесід), інтерактивні методи (мозковий штурм, робота у групах), аналіз задач, ситуацій, розробка презентацій, реферативна робота); наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій); робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, складання есе); відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веборієнтовані тощо); самостійна робота (розв'язання завдань); індивідуальна науково-дослідна робота.</p>
<p>Методичні поради для здобувачів «Як навчатися?»</p>	<p>Здобувачі опрацьовують теоретичний матеріал лекцій та презентацій, виконують самостійну роботу.</p> <p><i>Види роботи здобувачів:</i> доповідь, есе, презентація результатів виконаних завдань та досліджень, огляд фахової літератури, реферування наукової літератури, тестування.</p>
<p>Оцінювання</p>	<p><i>Види, методи та форми контролю</i></p> <p><i>Види:</i> поточний контроль, підсумковий контроль, семестровий контроль (екзамен).</p> <p><i>Методи:</i> усна, письмова, практична, тестова перевірка.</p> <p><i>Форми:</i> індивідуальна та фронтальна перевірка.</p> <p>Організаційні процедури та порядок виявлення якості засвоєння навчального матеріалу, рівня відповідності отриманих знань, умінь і навичок здобутій кваліфікації в межах освітнього процесу здійснюється відповідно до Положення про контрольні заходи у „ДДПУ” http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/003.pdf</p> <p>Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих під час практичних занять, здійснюється за такими критеріями: під час опитувань – за повну й ґрунтовну відповідь на сформульоване запитання з теми заняття; тестування – за правильні відповіді на запитання тесту з теми заняття; у процесі виконання ситуаційних вправ і завдань – за запропонований правильний алгоритм (послідовність) виконання завдання; за знання теоретичних основ проблеми, порушеної в завданні; за володіння формулами й математичними методами, необхідними для виконання завдання; за отриманий правильний результат.</p> <p>Дисципліна оцінюється максимальною оцінкою у 100 балів.</p> <p><i>Основні вимоги:</i></p> <p>Екзамени складаються здобувачами в період екзаменаційних сесій, передбачених навчальним планом.</p>

Терміни проведення екзаменаційних сесій визначаються графіком освітнього процесу. ДДПУ може встановлювати здобувачам індивідуальні терміни складання екзаменів у разі поважних причин. Екзамени проводяться згідно з розкладом, який доводиться до відома здобувачів не пізніше як за місяць до початку сесії.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів, затверджені в ДДПУ (для оцінювання екзамену):

Оцінка «відмінно» (90-100 балів) виставляється здобувачеві, який продемонстрував всебічні, систематичні й глибокі знання навчально-програмного матеріалу, уміння без похибок виконувати завдання, передбачені програмою, опанував основну й додаткову літературу, рекомендовану навчальною програмою, засвоїв значущі для майбутньої кваліфікації підвалини основних дисциплін, виявив творчі здібності в усвідомленні, засвоєнні й застосуванні навчально-програмного матеріалу.

Оцінка «добре» (75-89 балів) виставляється здобувачеві, який продемонстрував ретельне знання навчально-програмного матеріалу, успішно виконав передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, рекомендовану навчальною програмою, показав систему засвоєних знань з дисципліни та здатність до їх самостійного поповнення й оновлення під час подальшої навчальної роботи й професійної діяльності.

Оцінка «задовільно» (60-74 бали) виставляється здобувачеві, який продемонстрував знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, потрібному для подальшого навчання та майбутньої роботи за спеціальністю, впорався з виконанням завдань, передбачених програмою, але припустився помилок у відповіді на екзамені та під час виконання екзаменаційних завдань, хоча має необхідні знання для їх усунення під керівництвом викладача.

Оцінка «незадовільно» (26-59 балів) виставляється здобувачеві, який має прогалини в знаннях основного навчально-програмного матеріалу, припустився принципових помилок у виконанні передбачених програмою завдань, і не може продовжувати навчання без виконання додаткових завдань з відповідної дисципліни.

Оцінка «неприйнятно» (0-25 балів) виставляється здобувачеві, який не надав для перевірки потрібну кількість правильно виконаних завдань, пропустив без поважних причин значну кількість занять (більше ніж 50%), і не може продовжувати навчання без проходження повторного курсу навчання.

	<p>Здобувачі вищої освіти, які за поточним оцінюванням у семестрі мають результат навчання з дисципліни 60 балів і вище, можуть, за бажанням, бути:</p> <ul style="list-style-type: none"> – звільнені від складання екзамену й отримати в результаті оцінювання 60-80 балів, що відповідають кількості балів поточного оцінювання з навчальної дисципліни; – звільнені від складання екзамену й отримати в результаті оцінювання 81-100 балів, що відповідають кількості балів поточного оцінювання з навчальної дисципліни, за відсутності пропусків занять з усіх предметів семестру без поважних причин (до 10%), але за обов'язкового надання в деканат виконаних самостійних завдань з відповідної дисципліни. <p><i>Політика щодо дедлайнів та перескладань, академічної доброчесності, відвідування:</i> перездача та повторне вивчення дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в ДДПУ (http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/025.pdf), Положення про академічну доброчесність педагогічних, науково-педагогічних працівників та здобувачів у ДДПУ (http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/012.pdf)</p> <p><i>Політика щодо:</i></p> <p><i>дедлайнів та перескладання:</i> роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (від -1 бала до -5 балів). Здобувачі вищої освіти, які отримали незадовільну оцінку або були не допущені до підсумкового контролю, мають можливість ліквідувати академічну заборгованість згідно з відповідним графіком. Умовою для ліквідації академічної заборгованості є накопичення необхідної кількості балів (для досягнення 60 балів) за виконання визначених викладачем додаткових самостійних завдань до повторного складання контрольного заходу.</p> <p><i>академічної доброчесності:</i> письмові роботи перевіряються на наявність плагіату та допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%.</p> <p><i>відвідування:</i> відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, друга вища освіта) навчання може відбуватись в он-лайн за погодженням із керівником курсу.</p>
Переваги	Сучасна реальність є невичерпним джерелом

вивчення навчальної дисципліни «Бонус вивчення»	травмуючих ситуацій, під якими розуміють такі екстремальні критичні події, ситуації загрози, які потужно і негативно впливають на індивіда та вимагають екстраординарних зусиль для подолання наслідків цього впливу. Вивчення навчальної дисципліни «Психологія травмуючих ситуацій» забезпечує можливість ефективного використання психологічних знань у процесі надання психологічної допомоги людям, що опинилися у травмуючих ситуаціях.
--	---

Розробник:

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри прикладної психології

I.V.Сергєєва